

Η τροποποίηση της έννοιας του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με το Ν. 3471/2006 και οι συνέπειές της στην εφαρμογή του Ν. 2472/1997 στα δημοσιογραφικά αρχεία¹

Χριστίνας Αντ. Βρεττού, Δικηγόρου, Μ.Δ. Αστικού Δικαίου, Μ.Δ. Δημοσίου Δικαίου

Περίληψη - Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται την επίδραση της τροποποίησης της έννοιας του αρχείου στην εφαρμογή του νόμου για τα προσωπικά δεδομένα στις περιπτώσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα μέσα ενημέρωσης. Πριν την τροποποίηση του νόμου ως αρχείο οριζόταν το σύνολο των προσωπικών δεδομένων, ενώ μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 3471/2006 απαιτείται η διάρθρωση του συνόλου αυτού με συγκεκριμένα κριτήρια, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της εφαρμογής του νόμου σε ορισμένες δημοσιογραφικές δραστηριότητες. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια τόσο η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με σειρά αποφάσεών της όσο και η νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην θεμελίωση της έννοιας του αρχείου όταν κρίνεται η νομιμότητα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα μέσα ενημέρωσης, ενώ συνήθως η έλλειψη τήρησης διαρθρωμένου αρχείου προβάλλεται ως ένσταση από τους «αμυνόμενους» εκπροσώπους των ΜΜΕ. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η τυποποίηση των περιπτώσεων εφαρμογής του νόμου στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για δημοσιογραφικούς σκοπούς, αναλύοντας ειδικότερα α) την άμεση δημοσιοποίηση συλλεγέντων προσωπικών δεδομένων, β) την τηλεοπτική χρήση στοιχείων που περιέχουν προσωπικά δεδομένα και γ) τη δημοσίευση προσωπικών δεδομένων σε εφημερίδα.

I. Εφαρμογή του ν. 2472/1997 στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για δημοσιογραφικούς σκοπούς

Στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/1997 υπάγεται καταρχήν κάθε δραστηριότητα στο πλαίσιο άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, η οποία αφορά προσωπικά

¹ Η παρούσα μελέτη αποδίδει παρέμβαση που παρουσιάστηκε στο 2^ο πανελλήνιο συνέδριο που διοργάνωσε η Επιστημονική Ένωση Δικηγόρων «e-θέμις» με θέμα «Αντιμέτωποι με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις. Προσωπικά Δεδομένα & Ηλεκτρονικό Εμπόριο & Ηλεκτρονικό Έγκλημα.» στις 11-12.2.2011 στην Αράχωβα.

δεδομένα, δηλαδή τόσο η δημοσιογραφική έρευνα που συνίσταται στη συλλογή των δεδομένων, όσο και η διατήρηση των δεδομένων στο αρχείο της εφημερίδας ή η τοποθέτηση και επεξεργασία τους σε αρχείο οργανωμένο με τη μορφή τράπεζας πληροφοριών, καθώς και η επεξεργασία τους προς το σκοπό δημοσίευσης, η ανταλλαγή και ο συσχετισμός τους με άλλα δεδομένα, αλλά και η δημοσίευση καθεαυτή.²

Ο νόμος περιλαμβάνει δύο ειδικές ρυθμίσεις για την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος ή για δημοσιογραφικούς σκοπούς, τη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 στοιχ. ζ³, η οποία θέτει τις προϋποθέσεις νομιμότητας της δημοσιογραφικής επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων και τη διάταξη του άρθρου 11 παρ. 5, η οποία θεσπίζει απαλλαγή από την υποχρέωση τήρησης ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων όταν η συλλογή γίνεται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αφορά δημόσια πρόσωπα.⁴

² Βλ. *Καράκωστα Ι.*, Προσωπικότητα και Τύπος, γ' έκδοση, 2000, σελ. 138, *στον ίδιο*, Η προστασία του ιδιωτικού βίου των προσώπων της επικαιρότητας από τη σκοπιά του συγκριτικού δικαίου, ΔΕΕ 1999, σελ. 1235, *Τσεβά Αθ.*, Η εφαρμογή του νόμου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τύπο και την ραδιοτηλεόραση, ΚριτΕ 1998, σελ. 184 και 199, *στον ίδιο*, Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης, 2010, σελ. 138, *Αρμαμέντο Π. – Σωτηρόπουλο Β.*, Προσωπικά Δεδομένα – Ερμηνεία Ν. 2472/1997, 2005, σελ. 52, *Καράκωστα Ι. – Βρεττού Χ.*, Ελευθερία του Τύπου (ΜΜΕ) και προστασία Προσωπικών Δεδομένων, ΝοΒ 2011, σελ. 9, υποσ. 20. Βλ. και ΑΠΔΠΧ 8/2010, 18/2008, 17/2008, 26/2007, 53/2004, www.dpa.gr, ΣτΕ 3545/2002, ΝοΒ 51, σελ. 348.

³ Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 ζ «Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της Αρχής, όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: ...ζ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η άδεια της αρχής χορηγείται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την εξασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος καθώς και στο πλαίσιο καλλιτεχνικής έκφρασης και εφόσον δεν παραβιάζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής». Όσον αφορά στην επεξεργασία απλών προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο δημοσιογραφικής δραστηριότητας, όταν δεν υπάρχει συγκατάθεση του υποκειμένου, εφαρμοστέα είναι η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 ε, που απαιτεί η επεξεργασία να είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου, υπό τον όρο ότι αυτό το συμφέρον υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες των προσώπων αυτών. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δημοσιογραφικούς σκοπούς εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης, διότι ως τέτοιο έννομο συμφέρον νοείται και το δικαίωμα πληροφόρησης, τόσο του πληροφορού (άρθρο 14 παρ. 1 Σ) όσο και του πληροφορούμενου (άρθρο 5^Α Σ). Βλ. σχετικά ΑΠΔΠΧ 43/2007, 70/2005, 26/2005, 25/2005, 24/2005, www.dpa.gr.

⁴ Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 11 παρ. 5, «με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων εκ των άρθρων 12 και 13, η υποχρέωση ενημέρωσης δεν υφίσταται όταν η συλλογή γίνεται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αφορά δημόσια πρόσωπα».

Πλην των ως άνω εξαιρετικών ρυθμίσεων, στις περιπτώσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα ΜΜΕ εφαρμόζονται πλήρως οι γενικές διατάξεις του ν. 2472/1997.⁵

Ωστόσο, μετά την τροποποίηση της έννοιας του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από το ν. 3471/2006⁶, στις περιπτώσεις που τίθεται ζήτημα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η αρμοδιότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δεν θεμελιώνεται αυτόχρονα με την κατάφαση της προϋπόθεσης της επεξεργασίας, αλλά ειδικότερα στην περίπτωση που δεν γίνεται χρήση αυτοματοποιημένων μεθόδων, όπως π.χ. στην περίπτωση συλλογής φωτογραφιών προσώπου στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας, για την εφαρμογή του νόμου απαιτείται να διαπιστώνεται *in concreto*, πλην της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, και η ένταξή τους σε διαρθρωμένο αρχείο.⁷

II. Τροποποίηση της έννοιας του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Ειδικότερα, ο νόμος διέπει μόνο την επεξεργασία που είναι είτε α) αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, είτε β) μη αυτοματοποιημένη, υπό την προϋπόθεση ότι τα προσωπικά δεδομένα περιλαμβάνονται ή προορίζονται να περιληφθούν σε αρχείο.⁸ Επομένως, η ύπαρξη αρχείου στο οποίο περιλαμβάνονται ή στο

⁵ Βλ. Σταθόπουλο Μ., Η χρήση των προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48, σελ. 11

⁶ Η περ. ε' του άρθρου 2 του νόμου αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 3471/2006 (ΦΕΚ Α' 133/28.6.2006).

⁷ Βλ. σχετικά Τσεβά Αθ., Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης, 2010, σελ. 136, Βρεττού Χ., Σημείωση υπό την ΑΠΔΠΧ 39/2007, Προσωπικά δεδομένα και ΜΜΕ: πεδίο σύγκρουσης προστατευόμενων έννομων αγαθών, ΔιΜΕΕ 2007, σελ. 590, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ε., Προσωπικά Δεδομένα – Η νομική ρύθμιση της ηλεκτρονικής επεξεργασίας τους, 2007, σελ. 42, υποσ. 29, Παπακωνσταντίνου Ε., Σχόλιο υπό Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια του όρου «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα», ΕφημΔΔ 2007, σελ. 590, ΔιατΕισΠρωτΠατρ 292/2007, ΠοινΔικ 2007, σελ. 1416. Ως προς τη φύση της συλλογής φωτογραφιών ως μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, βλ. Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ε., Η αυθαίρετη φωτογράφιση προσώπου και η προστασία του από την ειδική νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα, Αρμ 2005, σελ. 315, υποσ. 11. Βλ. και ΜΠρΑθ 2925/2008, ΔιΜΕΕ 2008, σελ. 214, όπου αναφέρεται ότι «η χρήση και διάδοση της φωτογραφίας της αιτούσας, συνιστά μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων...».

⁸ Τα ανωτέρω προκύπτουν από τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 του ν. 2472/1997. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, «οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο». Επίσης, σύμφωνα με το σημείο 15 του Προοιμίου της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, «...οι επεξεργασίες των δεδομένων αυτών καλύπτονται από την παρούσα οδηγία μόνον εφόσον είναι αυτοματοποιημένες ή εφόσον τα δεδομένα περιλαμβάνονται ή προορίζονται να

οποίο υπάρχει σκοπός να περιληφθούν τα προσωπικά δεδομένα, αποτελεί προϋπόθεση για το αν μια περίπτωση μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου ή όχι.⁹

Πριν την τροποποίηση του νόμου, το αρ. 2 παρ. ε όριζε το αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως «σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας...».¹⁰ Ο νόμος δεν διέκρινε μεταξύ «διαρθρωμένων» και «μη διαρθρωμένων» δεδομένων, αλλά εφαρμόζοταν σε όλα τα δεδομένα ανεξαιρέτως, αφού είχε υιοθετήσει μία ευρύτερη έννοια του «αρχείου» από εκείνη της Ευρωπαϊκής Οδηγίας, με αποτέλεσμα ελάχιστες περιπτώσεις μη αυτοματοποιημένων επεξεργασιών να μπορούν να νοηθούν ως μη εντασσόμενες στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.¹¹ Στο πλαίσιο της άσκησης δημοσιογραφικής δραστηριότητας, η ευρύτητα της έννοιας της «επεξεργασίας» κατά το άρθρο 2δ του νόμου, που περιλαμβάνει και τη διάδοση, σε συνδυασμό με την ως άνω έννοια του αρχείου, είχε ως συνέπεια το να αρκεί για την εφαρμογή του νόμου η διάδοση και μόνο των προσωπικών δεδομένων, χωρίς να απαιτείται και η προηγούμενη καταχώρηση, οργάνωση και αποθήκευσή τους σε «διαρθρωμένο» αρχείο¹², με

περιληφθούν σε αρχείο διαρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά, όσον αφορά τα πρόσωπα, κριτήρια, ώστε να είναι ευχερής η πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα».

⁹ Βλ. *Αρμαμέντο Π.- Σωτηρόπουλο Β.*, ό.π., σελ. 76 και 103. Βλ. αντίθετα *Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ε.*, Προσωπικά Δεδομένα – Η νομική ρύθμιση της ηλεκτρονικής επεξεργασίας τους, 2007, σελ. 43, υποσ. 29, όπου επισημαίνει ότι από το συνδυασμό του άρθρου 2 περ. γ' της Οδηγίας με την υπ' αριθμ. 15 αιτιολογική της σκέψη προκύπτει ότι η Οδηγία επιβάλλει την ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου μόνον όταν η σχετική επεξεργασία είναι μη αυτοματοποιημένη, ενώ ο ελληνικός νόμος το απαιτεί πλέον ανεξάρτητα αν πρόκειται για αυτοματοποιημένη ή όχι μορφή επεξεργασίας.

¹⁰ Βλ. και *Μήτρου Α.* Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε Τιμητικό Τόμο για τα 75 χρόνια του Συμβουλίου της Επικρατείας, 2004, σελ. 350, όπου αναφέρεται ότι η έννοια του αρχείου ήταν οικεία, καθώς αντιστοιχούσε σε παραστάσεις του offline κόσμου και είχε συσχετιστεί με την καταγραφή και αρχειοθέτηση πληροφοριών ήδη με «κλασικά» μη αυτοματοποιημένα μέσα.

¹¹ Βλ. *Αρμαμέντο Π.- Σωτηρόπουλο Β.*, ό.π., σελ. 77, υποσ. 143, *Αυγουστιανή Μ.*, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο, ΔτΑ 11/2001, σελ. 689

¹² Βλ. *Ανθόπουλο Χ.*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και ελευθερία της πληροφόρησης – Στο περιθώριο της 3545/2002 του ΣτΕ, ΔτΑ 22/2004, σελ. 532, όπου αναφέρει ότι, πριν την τροποποίηση του νόμου, αρχείο μπορούσε να είναι και ένας φάκελος στον οποίο τηρούνταν ατάκτως ερριμμένα διάφορα προσωπικά δεδομένα. Βλ. και *Αρμαμέντο Π.- Σωτηρόπουλο Β.*, ό.π., σελ. 71, όπου αναφέρεται ότι για την ύπαρξη αρχείου κατά το άρθρο 2 ε του νόμου, πριν την τροποποίησή του, δεν ήταν απαραίτητη η ειδική μορφή οργάνωσης του συνόλου των δεδομένων. Συνεπώς, αρχείο αποτελούσε και η κατηγορία εκείνη των συνόλων δεδομένων που ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε να αφήσει εκτός του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας, την οποία στο προοίμιο περιγράφει ως «μη διαρθρωμένους φακέλους» (Προοίμιο Οδηγίας, αρ. 27). Βλ. και *Ιγγλεζάκη Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, 2003, σελ. 141, όπου αναφέρει ότι τέτοιου είδους μη διαρθρωμένα αρχεία είναι τα δημοσιογραφικά αρχεία.

αποτέλεσμα την υπαγωγή του δημοσιογραφικού δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού στους περιορισμούς του ν. 2472/1997 και στον παρεπόμενο έλεγχο της Αρχής ως προς όλες του τις όψεις, ακόμη και εκείνες που αφορούν στο στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας, όπως η αναζήτηση και συλλογή προσωπικών δεδομένων, δραστηριότητες οι οποίες από τη φύση τους πρέπει να διαφοροποιούνται από την καταχώρηση και οργάνωση των δεδομένων αυτών σε «τράπεζες δεδομένων» ή άλλα «διαρθρωμένα» αρχεία.¹³

Σύμφωνα με τη νέα ρύθμιση του άρθρου 2 περ. ε' του νόμου, αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συνιστά «κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προσιτά με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια». Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι αρχείο προσωπικών δεδομένων δεν είναι ένα οποιοδήποτε σύνολο προσωπικών δεδομένων, αλλά σύνολο δεδομένων, το οποίο πρέπει α) να ακολουθεί κάποια διάρθρωση και β) τα δεδομένα που περιλαμβάνει να είναι προσιτά με συγκεκριμένα κριτήρια.¹⁴ Έτσι, ο νέος ορισμός του αρχείου που εισήγαγε ο ν.

¹³ Βλ. *Ανθόπουλο Χ.*, ό.π., σελ. 526. Βλ. και *Μήτρου Α.*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999, σελ. 15, όπου επισημαίνει ότι η ως άνω έννοια του αρχείου, ακόμα και αν έπασχε από συστηματική άποψη, ήταν δηλωτική της τάσης του νομοθέτη να διευρύνει στο μέγιστο δυνατό το ρυθμιστικό – προστατευτικό πεδίο του νόμου. Δεν απαιτείτο δηλαδή για την κατάφαση της προϋπόθεσης της ύπαρξης αρχείου, η διάρθρωση των δεδομένων με συγκεκριμένα κριτήρια, αλλά απλά και μόνο η δυνατότητα της επεξεργασίας τους. Από τη διάταξη αυτή δηλαδή προέκυπτε ότι καθοριστικό κριτήριο εφαρμογής του νόμου αποτελούσε η επεξεργασία και ότι η ύπαρξη οργανωμένου αρχείου δεν συγκαταλεγόταν στις προϋποθέσεις εφαρμογής της ρύθμισης (βλ. *Ανθίμου Κ.*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και ΜΜΕ, Σκέψεις με αφορμή την από 26.1.2000 απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ΚριτΕ 2000, σελ. 276). Βλ. κριτική της ως άνω άποψης, βάσει της οποίας η αρμοδιότητα της Αρχής θεμελιωνόταν αυτόχρημα, σε *Ιγγλεζάκη Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, 2003, σελ. 142, ο οποίος αναφέρει ότι η πιο πάνω άποψη παρέβλεπε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδίως σε περιπτώσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων από τα ΜΜΕ, δεν υπήρχε καθόλου αρχείο, παρά μόνο επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Βλ. επίσης *Μίτλετον Φ.*, Προβλήματα εφαρμογής της ευρωπαϊκής οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ελληνική έννομη τάξη, ΔτΑ 11/2001, σελ. 754, όπου επισημαίνει ότι σε ότι αφορά την προϋσχύσασα έννοια του αρχείου η επιλογή του έλληνα νομοθέτη δεν βρισκόταν σε συμφωνία με την Οδηγία, όπου γίνεται συγκεκριμένη ερμηνεία του τι σημαίνει διαρθρωμένο αρχείο και δίδονται ενδεικτικά τα κριτήρια για να διαπιστωθεί πότε ένα αρχείο είναι διαρθρωμένο και συνακόλουθα εναπόκειται στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων να προσαρμόσει μέσω της «νομολογίας» της τη ρύθμιση του έλληνα νομοθέτη, ερμηνεύοντας τις σχετικές διατάξεις στο φως της Οδηγίας. Για την ανάγκη της σύμφωνης με την κοινοτική οδηγία ερμηνείας της έννοιας του αρχείου και πριν την τροποποίηση του νόμου βλ. και *Αποστολάκη Γ.*, Τα αρχεία των ιερών μονών και το άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 2472/1997, σελ. 871. Βλ. αντίθετη άποψη σε *Σωτηρόπουλο Β.*, Η αρχή «εν αμφιβολία, υπέρ του υποκειμένου» στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων, ΝοΒ 53, σελ. 1210.

¹⁴ Βλ. *Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ε.*, ό.π., σελ. 43. Βλ. και *Νούσκαλη Γ.*, Ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων: Η νομολογιακή συμβολή στην ερμηνεία βασικών όρων, β' έκδοση, 2007, σελ. 59, όπου αναφέρεται ότι τα ως άνω προσδιοριστικά στοιχεία της έννοιας «αρχείο» συντρέχουν σε κάθε περίπτωση στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία, ως εκ τούτου το στοιχείο της «διάρθρωσης» συνάγονταν ερμηνευτικά και πριν την ρητή υιοθέτησή του από τον νομοθέτη. Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι αυτό το

3471/2006 ακολουθεί τον αντίστοιχο ορισμό της κοινοτικής οδηγίας 95/46/EK¹⁵, ο οποίος συνδέει τη διάρθρωση του αρχείου με την ευχερή πρόσβαση σε αυτό.¹⁶

III. Συνέπειες της τροποποίησης στην εφαρμογή του νόμου στα δημοσιογραφικά αρχεία

α) Άμεση δημοσιοποίηση συλλεγμένων προσωπικών δεδομένων

Η εν λόγω τροποποίηση της έννοιας του αρχείου έχει ως συνέπεια την μη εφαρμογή του νόμου στις περιπτώσεις συλλογής προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας με άμεση δημοσιοποίηση των κτηθεισών πληροφοριών. Η εν

στοιχείο της αυτοματοποίησης της επεξεργασίας λειτουργεί ως «μοντέλο» για τα κριτήρια ύπαρξης της έννοιας «αρχείου» και στην μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων. Τέτοια κριτήρια είναι κατά βάση, αφενός εκείνα που αναφέρονται στην ανά πάση στιγμή εύρεση των δεδομένων με ένα αναγνωριστικό στοιχείο ανάκλησης του αυτοματοποιημένου αρχείου μεταξύ πολλών άλλων και αφετέρου όσα προσφέρουν την δυνατότητα μόνιμης διατήρησης του αρχείου σε μια σταθερή βάση δεδομένων, κατά την έννοια που αυτή έχει στην πληροφορική επιστήμη. Βλ. χαρακτηριστικά ΑΠΔΠΧ 17/2008, 6/2008, www.dpa.gr, όπου αναφέρεται ότι «ένα αυτοματοποιημένο αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνιστά κατά κανόνα και ένα διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων, τα οποία είναι προσιτά με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια». Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δημοσίευση προσωπικών δεδομένων σε μία ιστοσελίδα, η οποία προϋποθέτει την εκτέλεση μιας εργασίας τοποθέτησής της σελίδας αυτής του Internet σε ένα διακομιστή Διαδικτύου (Internet server), καθώς και τις αναγκαίες εργασίες για να μπορούν να έχουν πρόσβαση στη σελίδα αυτή τα πρόσωπα που συνδέονται με το Διαδίκτυο, συνεπώς, όπως ορθά δέχθηκε το ΔΕΚ στην υπόθεση Lindqvist, οι εργασίες αυτές πραγματοποιούνται, τουλάχιστον εν μέρει, κατά τρόπο αυτοματοποιημένο. Βλ. σχετικά *Ιγγλεζάκη Ι.*, Παρατηρήσεις υπό την ΔΕΚ, απόφαση της 6.11.2003, Υπόθεση C – 101/01, B. Lindqvist, ΕπισκΕΔ 2003, σελ. 1048. Βλ. και παρακάτω υποσ. 36. Βλ. και *Carey P.*, Data protection, A practical guide to UK and EU law, 3rd ed., 2009, σελ. 22, όπου αναφέρεται ότι ένα μη αυτοματοποιημένο αρχείο πρέπει να βρίσκεται σε ισοτιμία με ένα αυτοματοποιημένο προκειμένου να καταλαμβάνεται από τις διατάξεις του νόμου, ήτοι πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο ώστε να προσφέρει την ίδια ή παρόμοια δυνατότητα πρόσβασης στα δεδομένα.

¹⁵ Άρθρο 2 στ. γ) Οδ 95/46ΕΚ : «Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως .."αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" "αρχείο", κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσιτών με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε κατανεμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση» (βλ. *Καράκωστα Ι. – Τσεβά Αθ.*, Η Νομοθεσία των ΜΜΕ, β' έκδοση, 2003, σελ. 1225).

¹⁶ Τον ως άνω ορισμό της κοινοτικής οδηγίας υιοθέτησαν και άλλα κράτη μέλη. Βλ. χαρακτηριστικά την Data Protection Act 1998, με την οποία ενσωματώθηκε η Οδηγία 95/46/EK στο Ηνωμένο Βασίλειο. Βλ. σχετικά *Boyd S. – Jay R.*, Image rights and the effect of the Data Protection Act 1998, 2004 Ent.L.R. 159, *Jelf M.*, Not with a bang but a whimper? A right to privacy and the end of voluntary self regulation of the press, 1999 Ent.L.Rev. 244, *Taebe A.*, Approval by the European Union of the Directive on data protection, 1996 Ent.L.Rev. 5. Βλ. και *Αρμαμέντο Π. - Σωτηρόπουλο Β.*, Προσωπικά Δεδομένα – Οι τροποποιήσεις του Ν. 2472/1997 από τους Ν. 3471/2006 και 3625/2007 – Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2008, σελ. 25, όπου αναφέρεται ότι, καθώς ο σκοπός της Οδηγίας είναι να ρυθμιστεί η πρόσβαση στα δεδομένα και να προστατευθεί το υποκείμενο από την επεξεργασία αυτών, το καθοριστικό στοιχείο για την ύπαρξη ή μη «συγκεκριμένων κριτηρίων» είναι το κατά πόσον αυτά καθιστούν ευχερή αυτήν την πρόσβαση. Εναπόκειται στον εφαρμοστή του δικαίου να εντοπίζει κάθε φορά εάν συντρέχει αυτή η προϋπόθεση της ύπαρξης αρχείου.

λόγω επεξεργασία είναι μη αυτοματοποιημένη¹⁷ και διενεργείται χωρίς περαιτέρω οργάνωση, διατήρηση, αποθήκευση ή μορφοποίηση των δεδομένων, ήτοι χωρίς πρόθεση δημιουργίας «διαρθρωμένου» αρχείου, ηλεκτρονικού ή άλλου.¹⁸ Συνεπώς, με την υιοθέτηση της κοινοτικής έννοιας του αρχείου από τον εθνικό νομοθέτη, ευνοείται η ανεμπόδιστη άσκηση του δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού, κατά τρόπο σύμφωνο και με τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 στο οποίο θεμελιώνεται. Έτσι, με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η παροχή ενός «χώρου αναπνοής» στα μέσα ενημέρωσης,

¹⁷ Η τηλεοπτική προβολή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνιστά μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία, σε αντίθεση με την διαδικασία παραγωγής της εφημερίδας ή περιοδικού ως εντύπου, η οποία γίνεται συνήθως με χρήση αυτοματοποιημένων μεθόδων. Βλ. και Σωτηρόπουλο Β., Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων, 2006, σελ. 94, υποσ. 199, όπου αναφέρεται ότι η αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεν ταυτίζεται με την ηλεκτρονική εν γένει επεξεργασία, ενώ αντίστοιχα η μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεν ταυτίζεται με την «δια χειρός» επεξεργασία.

¹⁸ Βλ. και Αρμαμέντο Π.- Σωτηρόπουλο Β., Προσωπικά Δεδομένα – Ερμηνεία Ν. 2472/1997, 2005, σελ. 70, όπου αναφέρεται ότι ο νοηματικός πυρήνας της έννοιας αρχείο περιλαμβάνει το στοιχείο της διατήρησης ή αποθήκευσης των δεδομένων. Βλ. χαρακτηριστικά ΜΠρΑθ 2925/2008, ΔιΜΕΕ 2008, σελ. 214. Στην προκειμένη περίπτωση, σε φύλλο εφημερίδας δημοσιεύθηκαν, χωρίς τη συναίνεσή της, το όνομα και η φωτογραφία της αιτούσας και του τέκνου της σε ρεπορτάζ που αφορούσε την αντιδικία της με γνωστό τραγουδιστή για την πατρότητα του τέκνου της. Το δικαστήριο έκρινε ότι η εικόνα του προσώπου αποτελεί δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. α του ν. 2472/1997, καθώς και ότι η χρήση και διάδοση της φωτογραφίας της αιτούσας συνιστά μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, δέχθηκε ότι «δεν πιθανολογήθηκε ότι τα δεδομένα αυτά υπάγονται σε ένα αρχείο ή υπάρχουν προκειμένου να περιληφθούν μελλοντικά σε αρχείο. Δεν πιθανολογήθηκε δηλαδή η ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου, σύμφωνα με ειδικά κριτήρια, ώστε να είναι ευχερής η πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως απαιτεί η διάταξη, αλλά ότι με τη χρήση αυτή εξαντλήθηκε και ο σκοπός που ήταν η σύνδεση αυτή (φωτογραφίες) με το δημοσίευμα». Βάσει των παραπάνω, απέρριψε την αίτηση κατά την κύρια βάση της, ήτοι στο μέτρο που στηριζόταν στις διατάξεις του ν. 2472/1997, κάνοντας δεκτή την επικουρική βάση της, ήτοι κρίνοντας ότι η αιτούσα υπέστη παράνομη προσβολή της προσωπικότητάς της βάσει των διατάξεων των άρθρων 57 και 59 ΑΚ. Βλ. εξ αντιδιαστολής την ΠΠρΑθ 223/2006, ΔιΜΕΕ 2006, σελ. 248, με την οποία κρίθηκε η τηλεοπτική προβολή συλλεγέντος υλικού (φωτογραφιών, δημοσιευμάτων του τύπου κτλ.) κατά τη διάρκεια εκπομπής ως παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, και αναφέρεται ότι «τα δεδομένα δε προσωπικού χαρακτήρα του ενάγοντος και τα ευαίσθητα δεδομένα της ενάγουσας περιλήφθηκαν στο αρχείο του σταθμού στο οποίο διατηρούνται μέχρι σήμερα, παρόλο που έχει παρέλθει το χρονικό διάστημα που επιβάλλεται από το Ν. 2328/1995 η διατήρηση των νομίμως επεξεργασθέντων στοιχείων, προκειμένου να γίνει και νέα παράνομη επεξεργασία τους, υπό τύπο εξαγωγής, χρήσης, διαβίβασης ή διάδοσης». Προς την ίδια κατεύθυνση βλ. και ΑΠ 1640/2008, ΔιΜΕΕ 2009, σελ. 79, με την οποία έκρινε ο Άρειος Πάγος ότι η τηλεοπτική μετάδοση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, τα οποία προέκυψαν από δημοσιογραφική έρευνα, καταχωρήθηκαν, οργανώθηκαν και μετέπειτα διαδόθηκαν, συνιστά επεξεργασία αρχείου. Στην προκειμένη περίπτωση οι πληροφορίες που διαδόθηκαν σχετικά με την υιοθεσία του ανηλίκου και τα προβλήματα ψυχικής υγείας τούτου «συγκροτήθηκαν σε αρχείο, αφού συνελέγησαν στα πλαίσια δημοσιογραφικής έρευνας με την αναζήτηση δικαστικών αποφάσεων, λήψη συνεντεύξεων από διάφορα άτομα και στη συνέχεια καταχωρήθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν και τελικά διαδόθηκαν με την παρουσίασή τους στην τηλεοπτική εκπομπή....Τόσο η κατοχή και η καταχώρηση του παραπάνω υλικού σε αρχείο, όσο και η τηλεοπτική χρήση του παραβίασε το δικαίωμα της πληροφορικής αυτοδιάθεσης των εναγόντων και τη σφαίρα του ιδιωτικού και οικογενειακού τους βίου και αποτέλεσε επεξεργασία που υπερέβη προφανώς, κατά την άσκηση του δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού τα από την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας, επιβαλλόμενα όρια...». Στις δύο παραπάνω αναφερόμενες περιπτώσεις, με τις οποίες κρίθηκε η τηλεοπτική διάδοση προσωπικών δεδομένων ως παράνομη επεξεργασία αυτών, μεταξύ της συλλογής των δεδομένων και της περαιτέρω διάδοσής τους, μεσολάβησε καταχώρηση σε οργανωμένο αρχείο.

μετάφραση του όρου «breathing space» που αποτελεί σύμφωνα με την αμερικανική νομολογία, απαραίτητο στοιχείο για την επιτέλεση της κριτικής και ελεγκτικής λειτουργίας τους.¹⁹ Περαιτέρω, είναι πλέον νομικά δυνατή η οριοθέτηση της αρμοδιότητας της Αρχής σε σχέση προς εκείνη του Ε.Σ.Ρ., όσον αφορά στη ραδιοτηλεοπτική διάδοση «μη διαρθρωμένων» προσωπικών δεδομένων.

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται δεκτό ότι «η αναφορά σε προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου στο πλαίσιο συνεντεύξεως κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής ή ραδιοφωνικής εκπομπής, έστω και μαγνητοσκοπημένης, δεν εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων της Αρχής».²⁰ Στην προκειμένη περίπτωση υπάρχει διάδοση προσωπικών δεδομένων, ευαίσθητων ή απλών, τα οποία δεν περιλαμβάνονται τη στιγμή της επεξεργασίας σε διαρθρωμένο με συγκεκριμένα κριτήρια αρχείο ούτε πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο, καθώς, αφενός, την εν λόγω μετάδοση των προσωπικών δεδομένων δεν ακολουθεί αρχειοθέτηση αυτών κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, έτσι ώστε να είναι ευχερής η πρόσβαση σε αυτά με συγκεκριμένα κριτήρια, αφετέρου, δεν υπάρχει αντίστοιχη βούληση του υπευθύνου επεξεργασίας.²¹ Η ως άνω προϋπόθεση (καταχώρησης σε διαρθρωμένο αρχείο) δεν πληρούται ούτε με το αρχείο με τις βιντεοταινίες των μεταδοθεισών εκπομπών, που τηρείται υποχρεωτικά από τους τηλεοπτικούς σταθμούς, καθώς, όπως η Αρχή αναφέρει ρητώς σε αποφάσεις της, προβαίνοντας σε σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία ακόμη και πριν την τροποποίηση της έννοιας του αρχείου και με γνώμονα την προσβασιμότητα, «η αναφορά σε προσωπικά δεδομένα αποτελεί έκφραση άποψης ή γνώμης του ομιλούντος προσώπου ή

¹⁹ Βλ. New York Times Co v. Sullivan, 376 U.S. at 272

²⁰ http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,23093&_dad=portal&_schema=PORTAL

²¹ Βλ. Τσεβά Αθ., Η εφαρμογή του νόμου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τύπο και την ραδιοτηλεόραση, ΚριτΕ 1998, σελ. 199, στον ίδιο, Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης, 2010, σελ. 138, όπου αναφέρεται ότι η προϋπόθεση «πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο», που προβλέπεται από το νόμο, πληρούται όταν η συλλογή των δεδομένων γίνεται για σκοπούς και υπό γενικότερες συνθήκες, που κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων περιλαμβάνουν, έστω και παρεμπιπτόντως, την αρχειοθέτηση, και με αντίστοιχη βούληση του υπευθύνου της επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, δηλαδή με την συνδρομή αντικειμενικών και υποκειμενικών κριτηρίων. Έτσι, η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από δημοσιογράφο (μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία κατά το νόμο) εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, εφόσον ο δημοσιογράφος συνηθίζεται να διατηρεί προσωπικό αρχείο, ηλεκτρονικό ή μη ηλεκτρονικό αλλά «διαρθρωμένο», ή να διαθέτει τα δεδομένα σε εκδοτική επιχείρηση με «διαρθρωμένο» αρχείο, έστω και μη αυτοματοποιημένο. Βλ. και Νούσκαλη Γ., ό.π., σελ. 60, υποσ. 92, όπου αναφέρεται ότι η ως άνω διάταξη, τόσο υπό την προγενέστερη μορφή της όσο και υπό την σημερινή, έχει την έννοια ότι τα ανωτέρω δεδομένα που υφίστανται μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία πρόκειται να περιληφθούν σε υπάρχον και όχι μελλοντικό αρχείο.

των συμμετεχόντων στη συνέντευξη (δηλαδή και του δημοσιογράφου), δεν μπορεί όμως να θεωρηθεί λειτουργικό μέρος ενός αρχείου (των βιντεοκασετών των μεταδιδόμενων εκπομπών που τηρεί ο τηλεοπτικός σταθμός κατ' άρθρο 3 παρ. 12 του Ν. 2328/1995), διότι δεν έχει αυτοτέλεια ως προς την δομή της βιντεοκασέτας ως αρχείου. Δεν μπορεί να αποτελέσει τμήμα ή αυτοδύναμο ως προς το περιεχόμενό της τμήμα, δηλαδή μέρος της δομής, του συγκεκριμένου αρχείου».²²

Την μη εφαρμογή του νόμου λόγω μη ύπαρξης αρχείου στην περίπτωση μετάδοσης ισχυρισμών κατά τη διάρκεια ζωντανής εκπομπής δέχθηκε και το Εφετείο Αθηνών με την υπ' αριθμ. 3202/2007 απόφασή του²³, με την οποία κρίθηκε ότι η δημοσιοποίηση μέσω ζωντανής τηλεοπτικής εκπομπής ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων φυσικού προσώπου δεν στοιχειοθετεί το αδίκημα του άρθρου 22 παρ. 4 του ν. 2472/1997, με το οποίο απειλούνται ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση παράνομης επέμβασης σε αρχείο προσωπικών δεδομένων ή αυθαίρετης χρησιμοποίησης του προϊόντος τέτοιας επέμβασης, καθώς εκλείπει η προϋπόθεση του αρχείου ως στοιχείου της αντικειμενικής υπόστασης. Στην προκειμένη περίπτωση, ο κατηγορούμενος δημοσιογράφος προκάλεσε προσκεκλημένο της εκπομπής του να κάνει εκτενή αναφορά στο ζήτημα της ερωτικής του σχέσεως με καθηγήτριά του στο αμερικανικό κολέγιο στο οποίο σπούδαζε. Το δικαστήριο έκρινε ότι «όταν κατά τη διάρκεια "ζωντανής" εκπομπής, ο παρουσιαστής αυτής δημοσιογράφος, από τους καλεσμένους στην εκπομπή του...συλλέγει πληροφορίες και αφήνει να λέγονται και μέσω της εκπομπής να περιέρχονται σε γνώση του τηλεοπτικού κοινού, που την παρακολουθεί, περιστατικά, που, κατά τους μετέχοντες στην εκπομπή συνομιλητές του, αποτελούν γεγονότα αναφερόμενα στην προσωπική ζωή τρίτου ατόμου και δη στην ερωτική του ζωή, δηλαδή αποτελούν, κατά την ανωτέρα έννοια ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα,..., τότε δε στοιχειοθετείται το αδίκημα του άρθρου 22 παρ. 4 ν. 2472/1997...διότι τα γεγονότα αυτά δεν αποτελούν "αρχείο" με την προεκτεθείσα έννοια και έτσι ο υπεύθυνος της εκπομπής δημοσιογράφος, ναι μεν μεταδίδει και επιτρέπει να λάβουν γνώση μη δικαιούμενα να τα γνωρίζουν τρίτα άτομα (τηλεθεατές) τα ευαίσθητα

²² Βλ. ΑΠΔΠΧ 24, 25, 26/2005, www.dpa.gr, με τις οποίες η Αρχή προέβη σε σύμφωνη με την κοινοτική οδηγία ερμηνεία σε χρόνο προγενέστερο της νομοθετικής τροποποίησης και ΑΠΔΠΧ 6/2008, www.dpa.gr, με την οποία κρίθηκε ομοίως η τηλεοπτική προβολή ιδιωτικών συνομιλιών μετά την τροποποίηση του νόμου.

²³ Βλ. αναφορά σε Κανελλοπούλου – Μπότη Μ., Αστική ευθύνη για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΕφΑΔ 2009, σελ. 787, όπου και περαιτέρω παραπομπές. Η ως άνω απόφαση εκδόθηκε μετά από παραπομπή από τον ΑΠ με την υπ' αριθμ. 2079/2007 απόφασή του (ΠοινΧρ 2008, σελ. 312).

αυτά προσωπικά δεδομένα, πλην όμως τα εν λόγω δεδομένα δεν εντάσσονται στην κατά τους ορισμούς του νόμου έννοια του "αρχείου", ..., οπότε και δεν νοείται επέμβαση χωρίς δικαίωμα του δημοσιογράφου σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δη ευαίσθητων, ούτε περαιτέρω οι πληροφορίες που παρέχονται κατά την διάρκεια της εκπομπής από τον προσκεκλημένο αποτελούν προϊόν τέτοιας επέμβασης σε αρχείο, η οποία επέμβαση και η περαιτέρω μετάδοση του προϊόντος αυτής αποτελεί αναγκαίο προαπαιτούμενο για την κατάφαση της ενοχής τελέσεως της κρίσιμης εν προκειμένω ως άνω αξιόποινης πράξης...». ²⁴ Τυχόν προσβολή της προσωπικότητας από τα αναφερόμενα σε τηλεοπτική ή ραδιοφωνική συνέντευξη, από ομιλούντα πρόσωπα ή τους συμμετέχοντες στη συνέντευξη (δηλαδή και από τον δημοσιογράφο), μπορεί να αντιμετωπισθεί επαρκώς με εφαρμογή των ειδικών περί ραδιοτηλεοπτικών μέσων καθώς επίσης και με εφαρμογή των γενικών περί προστασίας της προσωπικότητας διατάξεων.

β) Τηλεοπτική χρήση στοιχείων που περιέχουν προσωπικά δεδομένα

Όσον αφορά στην διάδοση προσωπικών δεδομένων κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής ή ραδιοφωνικής εκπομπής, διαφορετική κρίνεται η περίπτωση της συλλογής, αποθήκευσης και μετέπειτα διάδοσης κάθε είδους στοιχείων που περιέχουν προσωπικά δεδομένα όπως είναι τα έγγραφα, ηχογραφημένες κασέτες, βιντεοταινίες κτλ., η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/1997 και η νομιμότητα των

²⁴ Ωστόσο, σε αντίθεση με την Αρχή που έκρινε ότι η αναφορά σε προσωπικά δεδομένα με τη μορφή συνέντευξης στο πλαίσιο εκπομπής, έστω και μαγνητοσκοπημένης, δεν μπορεί να θεωρηθεί λειτουργικό μέρος της βιντεοκασέτας – αρχείου, το Εφετείο έκρινε ότι διαφορετικά κρίνεται η αναφορά σε προσωπικά δεδομένα σε περίπτωση μεταδόσεως της εκπομπής από προηγηθείσα μαγνητοσκόπηση αυτής, καθώς και σε περίπτωση αναμετάδοσης της μαγνητοσκοπηθείσας εκπομπής, «οπότε ο μεταδίδων αυτή δημοσιογράφος προβαίνει, χωρίς δικαίωμα, σε περαιτέρω διάδοση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα..., τα οποία αποτελούν περιεχόμενο του με την ανωτέρω έννοια "Αρχείου" (βιντεοκασέτα ή DVD στα οποία έχει καταγραφεί η εκπομπή), στο οποίο επεμβαίνει, παράνομα, ως υπεύθυνος της εκπομπής δημοσιογράφος, και το περιεχόμενό του μεταδίδει περαιτέρω και επιτρέπει να λάβουν γνώση αυτού μη δικαιούμενα πρόσωπα (τηλεθεατές)». Συναφής με την ως άνω διάκριση του Εφετείου μεταξύ ζωντανής και μαγνητοσκοπημένης μετάδοσης πληροφοριών και τη διαφορετική αντιμετώπιση αυτών ως προς την ευθύνη του δημοσιογράφου είναι η διάκριση που γίνεται από το ΕΔΔΑ, σύμφωνα με τη νομολογία του οποίου «...όταν πρόκειται για τον τρόπο μετάδοσης των λεχθέντων το Δικαστήριο διακρίνει μεταξύ μίας εκπομπής απευθείας μεταδιδόμενης και μίας μαγνητοσκοπημένης εκπομπής. Όταν πρόκειται για προφορικές δηλώσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια μίας απευθείας μεταδιδόμενης εκπομπής, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το παραπάνω στοιχείο στερεί από τον παρουσιαστή της την ευκαιρία να τις επαναδιατυπώσει, να τις τελειοποιήσει, ή να τις αποσύρει πριν δημοσιοποιηθούν». Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 5.7.2007, υπόθ. Λιοναράκης κατά Ελλάδος, ΝοΒ 2007, σελ. 2220, αρ. 44. Βλ. και Αλιβιζάτο Ν. – Μάλλιο Β., Ο πολιτικός λόγος στο Στρασβούργο, ΔιΜΕΕ 2008, σελ. 441, όπου, με σχετική παραπομπή σε αποφάσεις του ΕΔΔΑ, αναφέρεται ότι η φύση του επίδικου λόγου ως γραπτού ή προφορικού αποτελεί για το Δικαστήριο του Στρασβούργου κριτήριο στάθμισης της ελευθερίας της έκφρασης και της υπόληψης του θιγομένου.

παραπάνω επεξεργασιών εξετάζεται από την Αρχή. Στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται για μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία περιεχομένων σε διαρθρωμένο αρχείο προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, όπως έχει αποφανθεί η Αρχή, η βιντεοκασέτα της μεταδιδόμενης εκπομπής (την οποία υποχρεούνται να διατηρεί ο σταθμός κατ' άρθρο 3 παρ. 12 ν. 2328/1995) λειτουργεί, έστω και σε υποτυπώδη μορφή, «ως αρχείο διαρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά, όσον αφορά τα πρόσωπα, κριτήρια, διότι είναι ευχερής η πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα που περιλαμβάνει, έστω με τη χρήση του μηχανικού μέσου του βίντεο». Ειδικότερα, «ως προς τη μετάδοση των στοιχείων μπορεί κανείς να εντοπίσει και να αναζητήσει οπτικά τα σημεία αυτά στη ροή της βιντεοταινίας, διότι ως πληροφορίες αποτελούν...», σε αντίθεση με την αναφορά σε προσωπικά δεδομένα, ήτοι την έκφραση γνώμης, στο πλαίσιο συνεντεύξεως, «...ανεξάρτητα τμήματα αυτοτελή, ξένα προς το περιβάλλον στο οποίο διαδραματίζεται η εκπομπή, με συνέπεια να αποτελούν οπτικά και ηχητικά προσωπικά δεδομένα». Στην ως άνω σύμφωνη με την κοινοτική Οδηγία ερμηνεία του προϋσχύοντος ορισμού του αρχείου, η Αρχή προέβη με τις υπ' αριθμ. 24, 25, 26/2005 αποφάσεις της, με την οποίες έκρινε τη νομιμότητα της αυτούσιας προβολής ιδιωτικών τηλεφωνικών συνομιλιών στο πλαίσιο τηλεοπτικών δημοσιογραφικών εκπομπών που ερευνούσαν την ύπαρξη σοβαρών φαινομένων διαφθοράς στο χώρο της Δικαιοσύνης και της Εκκλησίας.²⁵ Η Αρχή, καταλήγοντας ότι κρίσιμο στοιχείο είναι η ευχερής πρόσβαση στα δεδομένα, έστω και με τη χρήση του οικείου μηχανικού μέσου αναπαραγωγής, διασφάλισε ότι η έννοια του αρχείου πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την προσβασιμότητα, χωρίς να αναζητείται η «ειδικότητα» των κριτηρίων, ώστε να μην συρρικνώνεται το επίπεδο της προστασίας.²⁶

²⁵ Βλ. κριτική των εν λόγω αποφάσεων σε *Αλιβιζάτο Ν.*, Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση – Επίκαιρες παρατηρήσεις για τα όρια των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων, ΔιΜΕΕ 2005, σελ. 22, *Μιχαηλίδου Ε.*, Παρατηρήσεις υπό την ΑΠΔΠΧ 25/2005, Τα όρια της ιδιωτικότητας των δημοσίων προσώπων: Σκέψεις με αφορμή τις υπ' αριθμόν 24, 25 και 26/2005 αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΔιΜΕΕ 2005, σελ. 295 επ. Σχετικά με τη μετάδοση μαγνητοσκοπημένων οπτικοακουστικών θεμάτων (βίντεο) ληφθέντων με τη μέθοδο της «κρυφής κάμερας» βλ. την πρόσφατη ΟΛΣτΕ 1213/2010 (ΔιΜΕΕ 2010, σελ. 116 επ.) και σχολιασμό αυτής σε *Αλιβιζάτο Ν.*, Όταν το ΣτΕ εξορκίζει την «κρυφή κάμερα». Με αφορμή την ΣτΕ ΟΛ 1213/2010, ΔιΜΕΕ 2010, σελ. 166 επ.

²⁶ Βλ. *Σωτηρόπουλο Β.*, Σχόλιο στις ΑΠΔΠΧ 24, 25, 26/2005, Digesta 2005, σελ. 196, *Αρμαμέντο Π.* – *Σωτηρόπουλο Β.*, Προσωπικά δεδομένα – Οι τροποποιήσεις του Ν. 2472/1997 από τους Ν. 3471/2006 και 3625/2007 – Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2008, σελ. 26, *Τσεβά Αθ.*, Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης, 2010, σελ. 137, υποσ. 375. Μετά την τροποποίηση του νόμου βλ. ομοίως την ΑΠΔΠΧ 6/2008, www.dpa.gr. Βλ. αντίθετα ΑΠ 1567/2010, ΔιΜΕΕ 2010, σελ. 501 επ., όπως ειδικότερα αναλύεται υπό ΙΙΙ. γ).

Μετά την τροποποίηση της έννοιας του αρχείου, η Αρχή, κρίνοντας τη νομιμότητα τηλεοπτικής προβολής μαγνητοφωνημένων ιδιωτικών συνομιλιών, εξακολουθεί να θεμελιώνει με την ίδια αιτιολογία την ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου, στη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 12 του ν. 2328/1995, αναφέροντας ότι το αρχείο το οποίο τηρούν οι τηλεοπτικοί σταθμοί για χρονικό διάστημα τριών μηνών και το οποίο περιλαμβάνει τις μεταδιδόμενες εκπομπές είναι πράγματι διαρθρωμένο και μάλιστα αυτοματοποιημένο αρχείο, η πρόσβαση στα δεδομένα του οποίου καθίσταται δυνατή τουλάχιστον με το κριτήριο του τίτλου της κάθε τηλεοπτικής εκπομπής, καθώς και με εκείνο της ημερομηνίας μετάδοσής της.²⁷

γ) Δημοσίευση προσωπικών δεδομένων σε εφημερίδα

ι) Στην περίπτωση δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων σε φύλλα εφημερίδας, η Αρχή εξετάζει την ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου για τη θεμελίωση της αρμοδιότητάς της. Όπως ρητώς αναφέρεται στην υπ' αριθμ. 26/2007 απόφαση της Αρχής, «ο νόμος εφαρμόζεται μόνο στα προσωπικά δεδομένα που περιλαμβάνονται σε "διαρθρωμένα αρχεία" των εφημερίδων».²⁸ Τα κριτήρια με βάση τα οποία διαρθρώνονται τα αρχεία πρέπει να είναι ειδικά και να αφορούν στα πρόσωπα που αναφέρονται τα δεδομένα, έτσι ώστε να επιτρέπεται η ευχερής πρόσβαση των ατόμων στα προσωπικά δεδομένα.²⁹ Τα κριτήρια αυτά είναι ο τίτλος της εφημερίδας, η ημερομηνία κυκλοφορίας και ο αριθμός του συγκεκριμένου φύλλου, τα οποία επιτρέπουν την ευχερή πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα που έχουν δημοσιευθεί.

²⁷ Βλ. σχετικά ΑΠΔΠΧ 6/2008, www.dpa.gr. Την ως άνω διάταξη είχε επικαλεσθεί η Αρχή και στην υπόθεση «Κορκολή» (βλ. ΑΠΔΠΧ 100/31.1.2000, ΤοΣ 2000, σελ. 415 επ.) όπου και κρίθηκε η ανακοίνωση δεδομένων και τηλεοπτική χρήση εικόνων ερωτικής ζωής και σελίδων προσωπικού ημερολογίου, που συνιστούν μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία. Η Αρχή, προκειμένου να θεμελιώσει την αρμοδιότητά της, έκρινε ότι η εν λόγω τηλεοπτική προβολή συσχετίζεται με το αρχείο εκπομπών που υποχρεούνται να διατηρούν οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί, κατά το άρθρο 3 παρ. 12 Ν. 2328/1995 και συνεπώς, υπάρχει καταχώρηση σε αρχείο, η οποία είναι προϋπόθεση για την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2472/1997. Βλ. κριτική του ως άνω συμπεράσματος της Αρχής σε *Ανθόπουλο Χ.*, ό.π., σελ. 533, ο οποίος θεωρεί την ως άνω συλλογιστική πορεία της Αρχής υπερβολική και επιτηδευμένη, αφού τα αρχεία στα οποία αναφέρεται το άρθρο 3 παρ. 12 του ν. 2328/1995 εξυπηρετούν αποκλειστικά τη δυνατότητα εποπτικού ελέγχου του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης και δεν είναι οργανωμένα για δημοσιογραφικούς σκοπούς. Βλ. κριτική και σε *Στρατηλάτη Κ.*, Η ειδική συνταγματική αποστολή της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα – Παρατηρήσεις στην απόφαση 3545/2002 του ΣτΕ, ΔτΑ 22/2004, σελ. 558.

²⁸ Βλ. και ΑΠΔΠΧ 8/2010, 18/2008, 17/2008, 4/2008, www.dpa.gr.

²⁹ Την έλλειψη τήρησης διαρθρωμένου αρχείου προβάλλουν ως επιχείρημα οι καταγγελλόμενες εκδοτικές εταιρείες. Βλ. σχετικά ΑΠΔΠΧ 63/2010, 17/2008, 18/2008, www.dpa.gr.

Τα ως άνω κριτήρια επικαλείται στην πρόσφατη υπ' αριθμ. 1567/2010 απόφασή του και ο Άρειος Πάγος στην υπόθεση «Ζαχόπουλου», με την οποία (απόφαση) κηρύχθηκαν ένοχοι οι κατηγορούμενοι - μεταξύ άλλων - για την αξιόποινη πράξη της παράβασης του άρθρου 22 παρ. 4 του Ν. 2472/1997, με το οποίο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, απειλούνται ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση παράνομης επέμβασης σε αρχείο προσωπικών δεδομένων ή αυθαίρετης χρησιμοποίησης του προϊόντος τέτοιας επεμβάσης.³⁰ Ο Άρειος Πάγος, ερμηνεύοντας την έννοια του αρχείου ως στοιχείου της αντικειμενικής υποστάσεως του εν λόγω εγκλήματος, έκρινε ότι «τα προσωπικά δεδομένα (φωτογραφίες), που περιέχονται σε κάποιο αποθηκευτικό μέσο (βιντεοκασέτα, οπτικός δίσκος κ.λ.π.), κατ' αρχάς όταν δεν είναι ομαδοποιημένα και ταξινομημένα με συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία επιτρέπουν την εύρεση, προβολή, επεξεργασία και γενικότερα χρήση του περιεχομένου τους ανά πάσα στιγμή με συγκεκριμένα κριτήρια και διαδικασίες σαφώς οριοθετημένες και προσδιορισμένες, δεν συνιστούν αρχείο με την έννοια του νόμου. Όταν όμως οι συγκεκριμένες φωτογραφίες δημοσιευθούν σε εφημερίδα και ως εκ τούτου αποτελέσουν αρχείο αυτής, τότε συνιστούν σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαρθρωμένο με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια. Επομένως, στην παρούσα περίπτωση κατά την οποία οι προαναφερόμενες φωτογραφίες δημοσιεύθηκαν στην παραπάνω εφημερίδα "...» και ως εκ τούτου αποτέλεσαν μέρος του αρχείου της, το οποίο στη συνέχεια οι κατηγορούμενοι κατέστησαν προσιτό σε μη δικαιούμενα πρόσωπα και συγκεκριμένα το αναγνωστικό κοινό, στοιχειοθετείται, σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις, η έννοια του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Από την παραπάνω αιτιολογία προκύπτει ότι, όσον αφορά στα προσωπικά δεδομένα που περιλαμβάνονται σε κάποιο αποθηκευτικό μέσο (κασέτα/βιντεοκασέτα/DVD), ο Άρειος Πάγος προέβη σε στενή ερμηνεία της έννοιας της «διάρθρωσης» ως προϋπόθεσης της ύπαρξης αρχείου. Σε αντίθεση με την Αρχή, η οποία κρίνοντας την νομιμότητα της τηλεοπτικής μετάδοσης μαγνητοφωνημένων ιδιωτικών συνομιλιών, θεώρησε ότι για τη στοιχειοθέτηση της έννοιας του αρχείου δεν απαιτείται η ύπαρξη αυστηρά τεχνικών κριτηρίων ταξινόμησης των προσωπικών δεδομένων, αλλά αρκεί η υφιστάμενη προσβασιμότητα σε αυτά και ως εκ τούτου έκρινε ότι η ένταξη των προσωπικών δεδομένων στις βιντεοκασέτες που οφείλει να τηρεί ο τηλεοπτικός σταθμός

³⁰ ΔιΜΕΕ 2010, σελ. 501 επ.

κατέτεινε στη δημιουργία ενός «έστω υποτυπώδους» αρχείου³¹, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι τα προσωπικά δεδομένα που περιέχονται σε κάποιο αποθηκευτικό μέσο, δεν συνιστούν αρχείο με την έννοια του νόμου, όταν δεν είναι ομαδοποιημένα και ταξινομημένα με συγκεκριμένα κριτήρια.³²

υ) Σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά στην εφαρμογή του νόμου στην περίπτωση δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων σε εφημερίδα, η χρήση των αυτοματοποιημένων μεθόδων είναι τόσο διαδεδομένη, ώστε συνήθως η έντυπη έκδοση να καταλαμβάνεται από την προϋπόθεση της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας.³³ Όπως ρητώς αναφέρεται σε αποφάσεις της Αρχής, με τις οποίες κρίθηκε η δημοσίευση φωτογραφιών σε εφημερίδα, «...και όσον αφορά στην έντυπη έκδοση της εφημερίδας αυτής, τα ευαίσθητα αυτά δεδομένα υπέστησαν κατά τη διαδικασία παραγωγής του εντύπου, που αποτέλεσε το μέσο διάδοσής τους σε έναν ευρύτατο κύκλο προσώπων, περισσότερες διαδοχικές διακριτές ηλεκτρονικές επεξεργασίες, όπως την ψηφιοποίησή τους μέσω ειδικών σαρωτών (scanners) – εφόσον οι φωτογραφίες αυτές δεν ήταν ήδη σε ψηφιακή μορφή – την καταχώρισή τους σε ηλεκτρονικό αρχείο, την περαιτέρω επεξεργασία τους ως εικόνων, προκειμένου να βελτιωθούν η ευκρίνεια και οι χρωματισμοί τους κτλ. Είναι προφανές ότι οι περισσότερες αυτές επεξεργασίες πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια των αυτοματοποιημένων μεθόδων παραγωγής της εφημερίδας αυτής, ως εντύπου».³⁴

Ωστόσο, προκαλεί προβληματισμό ως προς την ερμηνεία του νόμου από την Αρχή μετά την τελευταία τροποποίησή του, το γεγονός ότι εξακολουθεί να διερευνά την

³¹ ΑΠΔΠΧ 6/2008, 26/2005, 25/2005, 24/2005, www.dpa.gr. Βλ. σχετικά και Σωτηρόπουλο Β., ό.π.

³² Βλ. και Κανελλοπούλου – Μπότη Μ., ό.π., σελ. 788, όπου αναφέρει περίπτωση διχογνωμίας μεταξύ της Αρχής και του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς την ύπαρξη αρχείου.

³³ Βλ. Τσεβά Αθ., Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης, 2010, σελ. 135. Βλ. σχετικά και την απόφαση του Εφετείου στην υπόθεση Campbell κατά MGN Ltd ([2003] E.M.L.R. 2). Η Campbell – μεταξύ άλλων – είχε επικαλεσθεί παράβαση του τότε ψηφισμένου βρετανικού νόμου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, του Data Protection Act του 1998. Το Εφετείο απάντησε στο ερώτημα εάν ο νόμος εφαρμόζεται στην περίπτωση δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων σε φύλλα εφημερίδας. Έκρινε ότι η δημοσίευση σε φύλλα εφημερίδας αποτελεί μέρος συνόλου εργασιών που λαμβάνουν χώρα με αυτοματοποιημένες μεθόδους και ως εκ τούτου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Βλ. σχετικά Calleja R., Campbell v Mirror Group Newspapers: the price of fame?, 2003 Ent.L.R. 49. Η απόφαση του Εφετείου ανατράπηκε με απόφαση της Βουλής των Λόρδων ([2004] UKHL 22). Για την απόφαση του House of Lords (πλέον Supreme Court of the United Kingdom), το οποίο δεν ασχολήθηκε με τον ισχυρισμό περί παράβασης του νόμου για τα προσωπικά δεδομένα, βλ. Αλιβιζάτο Ν., Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση – Επίκαιρες παρατηρήσεις για τα όρια των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων, ΔιΜΕΕ 2005, σελ.19, Carey P., ό.π., σελ. 77.

³⁴ Βλ. σχετικά ΑΠΔΠΧ 17/2008, 18/2008, www.dpa.gr. Βλ. την ίδια αιτιολογία και στην υπ' αριθμ. 4/2008 απόφαση της Αρχής με την οποία κρίθηκε η δημοσίευση ευαίσθητου δεδομένου σε ένθετο περιοδικό.

ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου για την εφαρμογή του νόμου και τη θεμελίωση της αρμοδιότητάς της σε περιπτώσεις που δέχεται ρητώς ότι πρόκειται για αυτοματοποιημένη επεξεργασία, οπότε και παρέλκει η εξέταση εάν υπάρχει αρχείο.³⁵ Έτσι, η Αρχή παρόλο που δέχεται ότι η παραγωγή της εφημερίδας ως εντύπου γίνεται με τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων, διερευνά την ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου εκ μέρους της εκδοτικής εταιρείας – υπευθύνου επεξεργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι υπ' αριθμ. 17/2008 και 18/2008 αποφάσεις της Αρχής, με τις οποίες κρίθηκε η νομιμότητα της δημοσίευσης σε φύλλα («Πρώτο Θέμα» και «Αυριανή») και στο διαδικτυακό τόπο εφημερίδας («Πρώτο Θέμα») σειράς φωτογραφιών που αφορούσαν αποκλειστικά σε στιγμές της ερωτικής ζωής του πρώην Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού και της πρώην εργαζόμενης στις υπηρεσίες του ίδιου υπουργείου. Οι ως άνω αποφάσεις, αφού ρητώς αναφέρουν ότι η παραγωγή της εφημερίδας ως εντύπου γίνεται με τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων, διαλαμβάνουν στις αιτιολογίες τους ότι η εκδοτική εταιρεία *«τηρεί αρχείο, που περιλαμβάνει όλα τα δημοσιευμένα φύλλα της εφημερίδας "...", όπου και βρίσκονται καταχωρημένα όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των υποκειμένων τους, τα οποία έχουν κατά καιρούς δημοσιευθεί στην εφημερίδα αυτή. Η πρόσβαση στα δεδομένα αυτά καθίσταται δυνατή τουλάχιστον με το κριτήριο του αριθμού του κάθε φύλλου της εφημερίδας "...", καθώς και με εκείνο της ημερομηνίας κυκλοφορίας του. Εξάλλου στο διαδικτυακό τόπο της εφημερίδας αυτής η πρόσβαση του κάθε επισκέπτη στα τηρούμενα από την εν λόγω εκδοτική εταιρεία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται, επίσης, χάρη στα κριτήρια του αριθμού και της ημερομηνίας κυκλοφορίας του κάθε φύλλου της εφημερίδας.*³⁶ Και, επιπλέον, η πρόσβαση αυτή επιτυγχάνεται μέσω του ονόματος των

³⁵ Βλ. και *Αρμαμέντο Π. – Σωτηρόπουλο Β.*, ό.π., σελ. 27. Βλ. σχετικά και *Ιγγλεζάκη Ι.*, Δημοσιοποίηση και διαβίβαση προσωπικών δεδομένων μέσω του Διαδικτύου – Οι συνέπειες από την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ, ΔιΜΕΕ 2004, σελ. 498, στον ίδιο, Παρατηρήσεις υπό την ΔΕΚ, απόφαση της 6.11.2003, Υπόθεση C – 101/01, Β. Lindqvist, ΕπισκΕΔ 2003, σελ. 1048, όπου αναφέρει ότι στην αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία προσωπικών δεδομένων παρέλκει η εξέταση εάν υπάρχει αρχείο. Συγκεκριμένα, στην τελευταία περίπτωση (αυτοματοποιημένη εν όλω ή εν μέρει επεξεργασία δεδομένων), στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας – επομένως και του ελληνικού νόμου – εμπίπτει ακόμα και (ηλεκτρονικό) κείμενο χωρίς μορφοποίηση, όπως και αρχεία ήχου ή εικόνας (π.χ. βιντεοταινία κυκλώματος παρακολούθησης).

³⁶ Η διάθεση ενός δημοσιεύματος στον διαδικτυακό τόπο μιας εφημερίδας συνιστά σε κάθε περίπτωση αυτοματοποιημένη επεξεργασία. Όπως έχει κρίνει το ΔΕΚ *«η εργασία που συνίσταται στην αναφορά, επί ιστοσελίδας του Διαδικτύου, σε διάφορα πρόσωπα και στον προσδιορισμό τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα, [...], συνιστά αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46»* (απόφαση της 6^{ης}.11.2003,

υποκειμένων τους, χάρη σε ειδικό μηχανισμό αναζήτησης λημμάτων (λέξεων – κλειδιών), που είναι προσιτός σε κάθε επισκέπτη του τόπου αυτού». Βάσει των ανωτέρω αιτιολογιών, η Αρχή καταλήγει ότι η εκδοτική εταιρεία τηρεί αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.³⁷

Χαρακτηριστική είναι και η πρόσφατη υπ' αριθμ. 63/2010 απόφαση της Αρχής, όπου αναφέρεται ότι «ακόμα και αν θεωρηθεί η δημοσίευση σε εφημερίδα ως μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/1997, αφού τα αρχεία των εφημερίδων αποτελούν διαρθρωμένα αρχεία με την έννοια του ν. 2472/1997, διότι συνιστούν διαρθρωμένα σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που καθίστανται προσιτά με την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων, όπως π.χ. τίτλος, αρίθμηση και ημερομηνία του φύλλου της εφημερίδας (άρθρο 2 στοιχ. ε' του ν. 2472/1997, όπως ισχύει)».

Η ως άνω διερεύνηση του ζητήματος της υπάρξεως ή μη αρχείου σε περίπτωση που τα δεδομένα έχουν υποστεί αυτοματοποιημένη επεξεργασία, είναι αλυσιτελής, καθώς στην προκειμένη περίπτωση δεν απαιτείται η πλήρωση της προϋπόθεσης της ύπαρξης «αρχείου» για την θεμελίωση της αρμοδιότητας της Αρχής και την εφαρμογή του νόμου, συνεπώς και η έλλειψη τήρησης αρχείου ως καταλυτικός ισχυρισμός μπορεί να προβάλλεται από τον καταγγελλόμενο μόνο επικουρικός και για την περίπτωση που κριθεί ότι η επεξεργασία δεν έγινε με τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων.

IV. Συμπέρασμα

Υπόθεση C-101/01, Lindqvist). Βλ. και την πρόσφατη ΑΠΔΠΧ 8/2010, καθώς και τις ΑΠΔΠΧ 17/2008 και 18/2008, www.dpa.gr, οι οποίες παραπέμπουν στην ως άνω απόφαση του ΔΕΚ. Βλ. σχολιασμό της απόφασης του ΔΕΚ στην υπόθεση Lindqvist, σε Wong R. – Savirimuthu J., All or nothing: This is the question? The application of article 3 (2) data protection directive 95/46/EC to the Internet, 25 J. Marshall J. Computer & Info L. 241, Garcia F. J., Bodil Lindqvist: A Swedish churchgoer's violation of the European Union's Data Protection Directive should be a warning to U.S. legislations, 15 Fordham Intell. Prop. Media & Ent.L.J. 1205. Βλ. σχετικά και Μήτρου Α., Σημείωση υπό την ΜΠρΘες 16790/2009, ΔιΜΕΕ 2009, σελ. 403 επ., Σωτηρόπουλο Β., Η νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων, ΕφαρμΔημΔ 2006, σελ. 513.

³⁷ Βλ. και ΑΠΔΠΧ 4/2008 (www.dpa.gr) όπου παρόλο που δέχεται ως προς τη δημοσίευση ευαίσθητου δεδομένου σε ένθετο περιοδικό εφημερίδας ότι το ευαίσθητο αυτό δεδομένο κατά τη διαδικασία παραγωγής του εντύπου υπέστη περισσότερες διαδοχικές διακριτές ηλεκτρονικές επεξεργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια των αυτοματοποιημένων μεθόδων παραγωγής της εφημερίδας αυτής ως εντύπου, στη συνέχεια επικαλείται και αποδεικνύει την τήρηση εκ μέρους της εκδοτικής εταιρείας διαρθρωμένου αρχείου σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου.

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια τόσο η Αρχή με σειρά αποφάσεων της όσο και η νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην θεμελίωση της έννοιας του αρχείου όταν κρίνεται η νομιμότητα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα μέσα ενημέρωσης, ενώ συνήθως η έλλειψη τήρησης διαρθρωμένου αρχείου προβάλλεται ως καταλυτικός ισχυρισμός από τους «αμυνόμενους» εκπροσώπους των ΜΜΕ. Η ανάγκη θεμελίωσης της ύπαρξης διαρθρωμένου αρχείου για την εφαρμογή του νόμου στις περιπτώσεις μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, διευκολύνει την ανεμπόδιστη άσκηση της ελευθερίας του τύπου. Με τον τρόπο αυτό και δεδομένου ότι ο νομοθέτης με τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 2 στοιχ. ε και 7 παρ. 2 στοιχ. ζ έχει χορηγήσει ένα *a priori* προβάδισμα στην προστασία των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, αποκαθίσταται σε ένα βαθμό και η ισορροπία μεταξύ των αντικρουόμενων δικαιωμάτων, ήτοι του δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού και του δικαιώματος πληροφορικής αυτοδιάθεσης. Σε κάθε περίπτωση, η προστασία των θιγόμενων είναι δυνατή με τις γενικές διατάξεις περί προστασίας της προσωπικότητας, ακόμη και στο στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας, ιδίως όταν αναμένεται η προσβολή μέσω της δημοσιοποίησεως των στοιχείων που συλλέγονται.

Συμπερασματικά, αν θεωρηθεί ότι μπορούν να εξαχθούν ορισμένες βασικές αρχές, όσον αφορά στην εφαρμογή του νόμου στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για δημοσιογραφικούς σκοπούς, αυτές είναι οι εξής: Α) Στις περιπτώσεις μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου υπάγονται πλέον μόνο τα προσωπικά δεδομένα που περιλαμβάνονται σε «διαρθρωμένα αρχεία» των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών (προϋπόθεση που πληρούται με τις τηρούμενες βιντεοκασέτες των μεταδιδόμενων εκπομπών) ή σε «διαρθρωμένα αρχεία» των εφημερίδων, ή ακόμα και σε προσωπικά αρχεία δημοσιογράφων ηλεκτρονικά ή μη ηλεκτρονικά, εάν είναι οργανωμένα με ειδικά κριτήρια που επιτρέπουν γρήγορη και εύκολη πρόσβαση στα δεδομένα. Δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής τα «μη διαρθρωμένα» δεδομένα, όπως αυτά που συγκεντρώνει ο δημοσιογράφος στο πλαίσιο ιδίως της δημοσιογραφικής έρευνας με σκοπό την άμεση δημοσιοποίησή τους για την ενημέρωση του κοινού, χωρίς προηγούμενη καταχώρηση σε οργανωμένο με ειδικά κριτήρια αρχείο. Από την επισκόπηση του συνόλου των αποφάσεων της Αρχής και των Ελληνικών Δικαστηρίων προκύπτει ότι υπάρχει κάποια δυσχέρεια στη θεμελίωση της

έννοιας της διάρθρωσης, ως προϋπόθεσης της ύπαρξης αρχείου στις περιπτώσεις μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, ώστε να έχει εφαρμογή ο ν. 2472/1997 και συνακόλουθα να θεμελιώνεται αρμοδιότητα της Αρχής.

Β) Σε κάθε περίπτωση, ο νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα ΜΜΕ με χρήση αυτοματοποιημένων μεθόδων, ανεξαρτήτως της υπάρξεως διαρθρωμένου αρχείου. Στο επίπεδο της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας επιβάλλεται η εφαρμογή του νόμου λόγω των κινδύνων που αυτή συνεπάγεται για την ίδια την αξία του ανθρώπου. Έτσι, η συλλογή εικόνας ή ήχου προσώπου, με χρήση κάμερας ή μαγνητοφώνου, με περαιτέρω επεξεργασία με χρήση ηλεκτρονικών και άλλων τεχνικών μηχανικών συστημάτων, καθώς και η μετέπειτα διάδοση των εν λόγω δεδομένων, ή αντίστοιχα η ψηφιοποίηση φωτογραφιών κατά τη διαδικασία παραγωγής ενός εντύπου, ως μορφές επεξεργασίας, δεν μπορεί παρά να υπάγονται στην έννοια της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας και στην εφαρμογή του νόμου ανεξαρτήτως της συνδρομής της προϋπόθεσης του αρχείου.